

Voorkomen van en begeleiding bij pestproblemen door de Jeugdgezondheidszorg

Minne Fekkes

Pesten en JGZ

- › Pesten – recente ontwikkelingen.
- › Pesten - groepsproces, verschillende rollen
- › Wat zijn de gevolgen van pesten?

- › Interventies
 - › Op schoolniveau
 - › Op klasseniveau
 - › Op individueel niveau

- › Welke rol kan de JGZ spelen? – Richtlijn ontwikkeld – nu uitgetest in 5 regio's.
- › Rol preventie
- › Rol signalering
- › Rol Aanpak

Pesten - actueel

- › 10-15% van de kinderen regelmatig gepest
- › Veel in de media
- › Antipestwet in de maak
- › Richtlijn JGZ ontwikkeld

Pesten – drie kenmerken in de definitie:

- › Bedoeld om iemand te kwetsen
- › Herhaaldelijk over langere periode
- › Er is een machtsverschil tussen dader en slachtoffer

Pesten – onderzoek

- › Jaren 80: Onderzoek Olweus: Zweden, Noorwegen
- › Olweus anti-bullying programme (PRIMA in NL)
- › Eind jaren 90 Finland: Salmivalli – pesten als groepsproces
- › KiVa programma

Pesten - groepsproces

- › 6 Rollen bij pesten
 - › Dader
 - › Meeloper
 - › Aanmoediger
 - › Buitenstaander
 - › Verdediger
 - › Slachtoffer

Rollen bij pesten

› Dader

- › Hoge sociale status – populair, niet perse geliefd
- › Vindt status belangrijker dan affectie
- › Pest kinderen uit groep die er niet toe doet (outgroep)
- › Heeft goed door hoe anderen denken en voelen
- › Ziet het verschil tussen goed en kwaad
- › Morele ontkoppeling -> pestgedrag gerechtvaardigd
- › Heeft andere gevoelens over pesten: trots op aandacht, minder schuldgevoel
- › Interpreteert andermans gedrag sneller als vijandig
- › 15-20%

Rollen bij pesten

› Meeloper

- › Doet mee met de dader – wisselt van rol
- › Zit in zelfde populaire groep als dader

Rollen bij pesten

› Buitenstaander

- › De zwijgende groep (wie zwijgt stemt toe)
- › Door niets te doen wordt pesten geaccepteerd
- › 25-45 % van de groep

Rollen bij pesten

› Verdediger

- › Voelt goed wat in de ander omgaat
- › Zelfvertrouwen
- › Vindt affectie belangrijker dan status (gericht op goede relaties)
- › Reageert eerst assertief, dan eventueel agressief
- › Kan/durft niet altijd in te grijpen
- › 15%

Rollen bij pesten

› Slachtoffer

- › Net iets anders dan de rest
- › Minder assertief, teruggetrokken, schuw, angstig, passief
- › Soms juist agressief, driftig, impulsief reagerend
- › Hebben veel steun aan verdediger (zelfs achteraf)
- › 15-20%
- › Durft vaak niet er over te praten

Pesten - gevolgen

- › Veel klachten volgen op een periode van gepest worden
- › Worden angstiger, depressiever, psychosomatische klachten
- › Krijgen lager zelfvertrouwen, spijbelen, presteren slecht
- › Als pesten tijdig stopt – minder last later

Pesten

- › Risicofactoren voor gepest worden (slachtoffers)
 - › Angstige, depressieve, teruggetrokken kinderen
 - › Conflictgezinnen (ruzie, mishandeling, verwaarlozing)
 - › Anders zijn: ADHD, Overgewicht, motorisch onhandig, stotteren, autisme

Pesten

- › Risicofactoren om te pesten (daders)
 - › Gezinnen met ouderlijke conflicten, autoritaire en straffende opvoeding
 - › Conflictgezinnen (ruzie, mishandeling, verwaarlozing)
 - › Kinderen met ADHD

Pesten

› Beschermende factoren

- › Veel warmte binnen het gezin beschermt tegen negatieve gevolgen van pesten
- › Hechte band met docent
- › Vriendschappen (of 1 vriendschap) beschermt

Interventies

- › Schoolbrede programma's
- › Klasseprogramma's
- › Individuele interventies

Schoolbrede programma's

- › KiVa
- › Prima

Klas programma's

- › Kanjertraining
- › Taakspel
- › Sociale Vaardigheidsprogramma's

- › Aanpak in de klas:
- › no blame-methode,
- › steungroepaanpak
- › Klassevergaderingen

Individuele programma's

- › Gepesten
 - › Kanjertraining
 - › Plezier op school

- › Pesters
 - › Minder boos en opstandig
 - › Alles Kidzzz

- › Ouders
 - › Tripple P
 - › PMTO

Richtlijn Pesten voor de JGZ

- › Doel van richtlijnen
- › JGZ-richtlijn Pesten
 - › Advisering in de richtlijn
 - › Preventie
 - › Signalering
 - › Aanpak
 - › Huidige status

Richtlijnen

- › Richtlijn = een document met aanbevelingen, gericht op het verbeteren van de kwaliteit van zorg
 - › uniformiteit in het handelen van hulpverleners
- › Wetenschappelijk onderbouwd (evidence-based)
- › Aangevuld met expertise van zorgprofessionals en -gebruikers
 - › een brug tussen de theorie en de praktijk

Doel van de richtlijn Pesten

- › Gezondheidsklachten ten gevolge van pesten voorkomen, door:
 - › Vroegtijdige opsporing
 - › Adequate ondersteuning
 - › Effectieve verwijzing

- › Hiervoor handvatten bieden aan JGZ-medewerkers, haar samenwerkingspartners en voor leerlingen en ouders

Pesten in het nieuws

› Filmpje

Ontwikkeling richtlijn Pesten

- › Projectgroep: TNO, CBO en veel deskundigen uit het veld
- › Looptijd: november 2010 – november 2013
- › Huidige status:
 - › Eerste concept van de richtlijn
 - › Praktijktest
 - › Landelijke commentaarronde

Onderwerpen in de richtlijn

- › Achtergrond
 - › Definitie
 - › Risicofactoren
 - › Gevolgen

- › Taken in de JGZ
 - › Preventie
 - › Signalering
 - › Aanpak

Preventie

- › Tijdens alle contactmomenten in de JGZ
- › Oudervoorlichting
 - › Risico's agressief benaderen en/of autoritaire opvoeden
- › Voorlichting aan kinderen
- › Aandacht voor agressief gedrag bij 0-4-jarigen
- › Op indicatie: - opvoedondersteuning
- › - weerbaarheidstraining

Taken JGZ

› Preventie

› Signalering

› Aanpak

Preventie

- › Anti-pestbeleid op scholen
 - › Effectieve programma's
 - › Schoolbreed: KiVa-programma, PRIMA-methode
 - › Klasseniveau: Kanjertraining, PAD, Taakspel
 - › Praktische adviezen (effectief bevonden componenten)
 - › www.pestweb.nl

Taken JGZ

› Preventie

› Signalering

› Aanpak

Signalering

- › Elk contactmoment vanaf 4 jaar:
 - › Algemene anamnese
 - › Extra alert op pesten bij risicofactoren
 - › Extra aandacht voor signalering in groep 7

- › Zo nodig: aanvullende anamnese

Taken JGZ

› Preventie

› **Signalering**

› Aanpak

Signalering – Algemene anamnese

- › Algemeen welbevinden Zit je lekker in je vel? Hoe voel je je op school?
- › Gepest? Ben je de laatste tijd wel eens gepest of mag je wel eens niet meedoen met de groep?
- › Pester? Heb je de laatste tijd wel eens iemand gepest, uitgelachen of gezegd dat hij/zij niet mee mag doen met de groep?
- › Cyberpesten? Krijg je wel eens iets vervelends via je mobiele telefoon, internet of online gamen? Stuur je zelf wel eens negatieve berichten naar anderen?
- › Meeloper? Doe je wel eens mee met het pesten van andere kinderen?
- › Gevolgen van pesten? Ben je bang of somber? Heb je hoofdpijn, buikpijn, weinig zin in eten? Slaap je goed?

Taken JGZ

› Preventie

› **Signalering**

› Aanpak

Signalering

- › Risicofactoren van gepeste én pestende kinderen:
 - › Angstig, depressief, teruggetrokken of verlegen
 - › Overgewicht of obesitas
 - › ADHD
 - › Motorisch onhandig
 - › Stotteren
 - › Autisme

- › Afwijken van het gemiddelde, opvallen of kwetsbaar lijken

Taken JGZ

› Preventie

› **Signalering**

› Aanpak

Signalering – Aanvullende anamnese

- › Aanvullende anamnese
 - › Als kind betrokken is bij pesten, of bij problemen
 - › Doel: bepalen of extra aandacht nodig is

- › Pesten behoeft aandacht
 - › niet incidenteel
 - › leidt tot disfunctioneren / verminderd welzijn van het kind
 - › kind (of ouder) probleem aangeeft
 - › onveilig klimaat voor hele groep

Taken JGZ

› Preventie

› **Signalering**

› Aanpak

Aanpak bij pesten

- › Voor gepeste én pestende kinderen

- › Individueel traject bestaat uit 5 stappen:
 - › 1. Inschatting behoeftes van het kind
 - › 2. Overleg met ouders
 - › 3. Overleg met school
 - › 4. Verwijzen voor individuele hulp
 - › 5. Follow-up

Taken JGZ

› Preventie

› Signalering

› **Aanpak**

Aanpak – Ondersteuning

- › 1. Inschatting behoeftes van het kind
 - › Hulp hierop aansluiten
 - › Informeren naar voorkeur voor volwassenen
 - › Toestemming om met ouders/anderen te bespreken

- › 2. Overleg met ouders
 - › Mogelijkheden/behoeftes voor individueel traject
 - › Toestemming om met school te bespreken
 - › Ouders aansporen zelf met school te gaan praten

Taken JGZ

› Preventie

› Signalering

› Aanpak

Aanpak – Ondersteuning

- › 3. Overleg met school
 - › Docent / regulier overleg met zorg coördinator / intern begeleider
 - › Gepeste kinderen, pesters en meelopers betrekken
 - › Anti-pestbeleid op school
 - › Afstemmen welke partij zorg draagt
 - › Wat is al gedaan?

Taken JGZ

› Preventie

› Signalering

› Aanpak

Aanpak – Verwijzen

- › 4. Verwijzen voor individuele hulp
 - › Psychologische of pedagogische hulpverlening (bv. CJG, 1e, 2e lijn)
 - › Specifieke behandeling → interventietabel

- › Veel niet-onderzochte behandelingen

Taken JGZ

› Preventie

› Signalering

› Aanpak

	<i>Peuter/kleuter (1-4 jaar)</i>	<i>Schoolkinderen (4-12 jaar)</i>	<i>Adolescent (12-19 jaar)</i>
Individuele interventies			
<i>Gepeste kinderen en pesters</i>		- Kanjertraining - Plezier op school	- Kanjertraining - Plezier op school
<i>Pesters en agressieve kinderen</i>		- Alles Kidzzz - Minder boos en opstandig	- Kanjertraining
<i>Sociaal zwakke, angstige, depressieve kinderen</i>	- Triple P*	- Kanjertraining	- Kanjertraining
<i>Ouders van pesters/agressieve leerlingen</i>	- Triple P*	- Minder boos en opstandig - PMTO - Triple P*	- PMTO - Triple P*
Collectieve interventies op school			
<i>Schoolbreed preventief en curatief</i>		- KiVa - PRIMA	
<i>Klasse interventie preventief en curatief</i>		- Kanjertraining - PAD - Taakspel	

Taken JGZ

› Preventie

› Signalering

› Aanpak

Aanpak – Follow-up

- › 5. Follow-up
 - › Nagaan of individuele interventie werkzaam is
 - › Contactmoment / huisbezoek / telefonisch consult
 - › Zelf inschatten en evt. meer zorg inzetten

Taken JGZ

› Preventie

› Signalering

› Aanpak

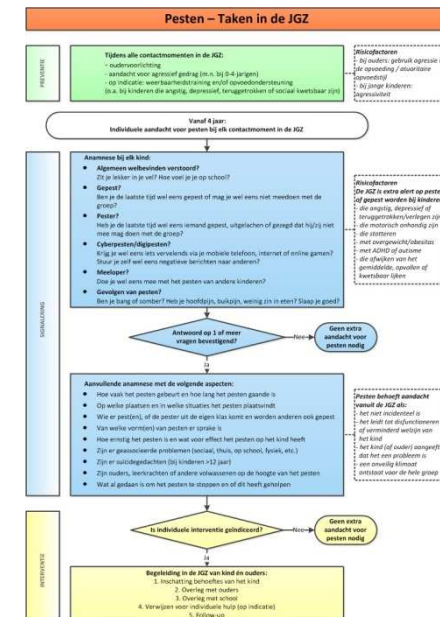
JGZ-Richtlijn Pesten

› Inhoud:

- › Achtergrond: definitie, risicofactoren en gevolgen
- › Taken in de JGZ: preventie, signalering, aanpak

› Eindproduct:

- › Achtergrondboek
- › Samenvatting
- › Samenvattingskaart
- › Ouderfolder

Afronding van de richtlijn

- › Winter 2012/2013: praktijktest en landelijke commentaarrronde
 - › helma.vangameren@tno.nl
- › Voorjaar/zomer 2013: Richtlijn aanpassen
- › Najaar 2013: Richtlijn ter accordering
- › Voorjaar 2014: Start invoering in de praktijk

Tot slot

Pesten is een serieus gezondheidsprobleem dat kan worden aangepakt

De JGZ kan een belangrijke rol vervullen op het gebied van pesten

- › Rol in preventie, signalering, en aanpak
- › Kan verbinding maken met somatiek
- › Unieke positie – veel kinderen zien, in vertrouwelijke setting

Dank voor uw aandacht!

› Minne.fekkes@tno.nl

